

რევაზ

მიშველაძე

ჩვეული თხზულებანი

ოცდახუთი ტომიცა

თანამედროვე ქართული ლიტერატურის კლასიკოსის, რუსთაველის პრემიის ლაურეატის, რევაზ მიშველაძის შემოქმედება კარგანანია მსოფლიო ლიტერატურის ორგანულ ნაწილად იქცა.

„საქართველოს მაცნე“ გამოსცემს პროზის დიდოსტატის რევაზ მიშველაძის ჩვეულ თხზულებათა ოცდახუთტომეულს.

მკითხველი ამ ტომების წაკითხვისას ადვილად დარწმუნდება, რომ მწერლის უანრულად უაღრესად მდიდარ ნაწერებში ჩანს არა მარტო საქართველოს პრობლემები, არამედ ქართული სარკმლიდან დანახული მსოფლიოც.

2013

დრამატურგია

ტომი
XVI

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“

დ ა ნ ი ე ლ – გადმოსვენება მინდოდა, მარა, ჩვენ სჯულში არ არი მკვდრის გადმოსვენება.

ს ა ბ ა – კიდევ რომ იყოს, არ გირჩევდი, ჩემო დანიელ. რავა შეიძლება, მკვდრის შენუხება, მამაშენის ძვლები თავის ადგილზეა. იმ მინაშია, სადაც დაიბადა.

დ ა ნ ი ე ლ – მართალი ხარ, ჩვენ ერთი სამშობლო გვაქ. ქართველი ებრაელობა და ებრაელი ქართველობა, ორივე ერთია. თქვენ ჩვენი სასაფალოები შეგვინახეთ და ჩვენ აქანა ყველაზე დიდი ქართველის – რუსთაველის საფლავს შეგინახავთ.

(მოისმის უძველესი ქართული სიმღერა „შენ ხარ ვენახი“, რომელიც თანდათან ძლიერდება. ორივენი მღერიან. ხმა ნელ-ნელა სუსტდება. და სპექტაკლი მთავრდება ისე, როგორც დაიწყო. მკრთალად განათებულ სცენაზე შემოდის საბა. იგი სცენის სხვადასხვა კუთხეში ჩერდება და ნაცნობ ებრაელებს უხმობს).

- მოშე! (დაღონებული) – არ არის.
- ისინკა! (დაღონებული) – არ არის.
- საბა! (დაღონებული) – არ არის.
- გერშონ! (დაღონებული) – არ არის.
- დანიელ!

დ ა ნ ი ე ლ (კულისებიდან) – აქა ვარ, დაგენაცვლე!

(ძველი მეგობრები ერთმანეთს ეხვევიან. მოისმის სიმღერა – „დანიელა შეშა! დანიელა წყალი...“ ამ სიმღერაზე ორივენი ცეკვავენ ძველ ებრაულ ცეკვას).

ფარდა

ტერენტი ბრანელი

სცენარი პანტომიმის თეატრისათვის

პირველი სურათი

სცენა ჩაბნელებულია.

ისმის სევდიანი მუსიკა.

სცენის შუაში, შემალლებულზე მდგომი ტერენტის სახეს, თითქოს ნეგატივი მყლაფნდებაო, ნელ-ნელა ემატება სინათლე.

მის წინ მიმოზებოვით თავდახრილი ქალიშვილები დგანან.

სინათლეში ნელ-ნელა ჩნდება, რომ გოგონებს ხელში წითელი მისაკები უჭირავთ.

ეს მისაკები პოეტ ტერენტი გრანელს ეკუთვნის.

იგი საშუალოზე მაღალია. ბეჭებში მოხრილი. გრძელი ყავისფერი პალტო აცვია. თეთრი შარვალი. პალტო შიშველ მხრებზე მოუსხამს, ყელთან მოლურჯო გრძელი კაშნე შემოუხვევია. თმანვეროსანია, ასე 22-23 წლის.

იგი, თითქოსდა, ლექსებს კითხულობს და ქალადს იატაკზე ყრის.

მის ირგვლივ ქალიშვილები მოძრაობენ, იატაკზე დაცვენით ლექსებს ჰკრებენ და ზოგი გულში იხუტებს, ზოგი ფრთხილად ინახავს უბეში.

პოეტი ავანსცენისკენ მოიწევს ქრისტესავით ხელებგაშლილი.

მისი ხელები იქეთ-აქეთ ქალიშვილებს უჭირავთ. მათ შორის მარო მაყაშვილიცაა.

პოეტის გრძნეულ ხელებს, როგორც დირიჟორის მოძრაობას, ისე დაჰყვებიან ქალიშვილები.

იგრძნობა, რომ პოეტი უყვართ.

ფარვანასავით დასტრიალებენ.

1921 წელია. საქართველო დამოუკიდებელია.

უეცრად პოეტისა და ქალიშვილების იდილიურ ურთიერთობას დელგმა, გრგვინვა-გრიალი, ჭეჭა-ქუხილი (სროლის ხმაში გადასული) არღვევს. ქალიშვილები გარბი-გამორბიან.

სცენაზე ოციანი წლების ტანსაცმლიანი ქალები, კაცები მიდიან-მოდინ ზოგი ქოლგით, ზოგი ხელჯოხით.

გარბიან...

უბედურების მომასწავებელი მუსიკა ისმის.

მეორე სურათი

დელგმა... სროლა... კბილთა ღრჭიალი...

სიბნელეში წითელი და შავი ფერები ერთმანეთში ირევა.

იგრძნობა, რომ უცხო ძალა შემოიჭრა. საშინელება ხდება.

ეს იუნკრები იბრძვიან კოჯორთან საქართველოს თავისუფლებისათვის. მრისხანე ხმაური ნელ-ნელა სუსტდება.

ნელ-ნელა, რიგ-რიგობით ეცემიან იუნკერები სცენაზე.

ცისფრად ნათდება.

თეთრ-წითელში (სისხლიანი თოვლი) ქართველი თავდადებული იუნკრები ჩანან დაღუპულები.

შემოდის 18 წლის მარო მაყაშვილი. მხარზე ჩანთაგადაკიდებული, მშვენიერი გოგონა.

მკვდრებსა და დაჭრილებს შორის დადის იგი.

შედრწუნებული, თავგანწირული მარო მაყაშვილი – მეზრდოლთა უსათნოესი და... ზოგს ჭრილობას უხვევს, ზოგს მკერდზე ადებს თავს. ზოგის მარჯვენას მაღლა წევს და სასონარკვეთილი ძირს უშვებს.

დაფარვატებს თეთრი გედვიით მკვდრებსა და დაჭრილებს შორის და...

უეცრად სროლა გაისმა.

მტრის ტყვიამ განგმირა მარო მაყაშვილი.

იგი თავის მეზრდოლ იუნკერ ძმებს გვერდით მიუწვია.

სამგლოვიარო ზარი.
ქარი ანგრევს ყველაფერს.
აფრიალებს იუნკერთა დროშებს და მოსასხამებს, მარო
მაცაშვილის კულულებს.
და სცენის სიღრმიდან შემოდის ტერენტი გრანელი.
ჯერ გაოცება; მერე შეძრწუნება იხატება მის სახეზე.
აი, რა უყვეს ჯალათებმა დამოუკიდებელ საქართველოს.
მოდის, ხელებს ვერხვის ტოტებივით აცახცახებს.
ხან სახეზე იფარებს, ხან ყელთან მიაქვს და უეცრად საყ-
ვლო გაიგლიჯა, პალტო თითქოს მკერდზე გადაიხია.
მარო მაცაშვილს ჰკიდა თვალი.
დაიჩოქა. რაღაცას ბუტუბუტებს.
კულულები გაუსწორა მკვდარს.
უბიდან ის მიხაკი ამოიღო, რომელიც გუშინ სხვა ქალიშ-
ვილებთან ერთად მარომაც უსახსოვრა.
გულზე დაადო მიხაკი საქართველოსთვის ზვარაკად
შენიშნულ თეთრ გედს – მარო მაცაშვილს.
მერე ხელში ნაზად აიყვანა.
შემობრუნდა და...
მრისხანე ნაბიჯების ხმა.
მისკენ მოემართებიან კონუსისქუდიანი, წითელვარსკვ-
ლავიანი ჯალათები.
შუაში ჩაიყენეს.
ტერენტი მარო მაცაშვილის გაცივებული სხეულით ხელში,
დააპატიმრეს.

მისამე სურათი

სასაფლაო.
შავი საფლავები. ზოგან ჯვარი, ზოგან უბრალოდ საფლა-
ვის ბორცვი.
უკან ცისფრად განათებული სივრცე.

ტერენტი გრანელი სასაფლაოზე დაეხეტება.
სასაფლაო მისი სახლია.
აქ ათენებს და ალამებს.
იგი შეშლილია. წვერგაბურძღნული, უფრო გამხდარი და
გაუბედურებული.
სასაფლაოზე ხან ტკივილიანი გარინდება.
ხან ქვითინისმაგვარი მუსიკა.
უიმედობა, სიკვდილი გამეფებულა ირგვლივ.
ტერენტი ხან ერთ საფლავთან ჩამოჯდება, ხან – მეორეს-
თან.
თვალზე ცრემლი უბრწყინავს.
ტანსაცმელი თითქმის შემოსძარცვია.
ჯიბიდან ბოთლს იღებს. ისხამს არაყს. ცოტას მოსვამს და
ჭიქას ბოთლიანად საფლავზე ტოვებს.
ძენის ტოტებივით ირხევა უკან მირაჟულ მოცეკვავეთა
შავოსანი ქორო.
(აქ ამირან შალიკაშვილმა უკეთ იცის სასაფლაოზე ტერენ-
ტი გრანელის სულის მოძრაობა, მკვდრებთან მისი სიახლოვე
როგორ უნდა გამოხატოს)
ბნელდება. ჭექა-ქუხილი. ისევ ოდნავ ინათებს.
ტერენტი ერთ-ერთ შემალღებული საფლავის ახლოს
თითქოსდა ლექსს კითხულობს.
ხან გაფრენას ლამობს, ხან მოწყვეტით ჩამოუცვივდება
ხელები.
და ხდება საოცრება:
საფლავებიდან ნელ-ნელა ამოჰყვეს მკვდრებმა ხელები.
თითქოს ენძელები ამოვიდნენო მინიდან.
რა არის ეს? მკვდრები მადლობას ეუბნებიან ლექსებისათ-
ვის?
თუ შველას ითხოვენ დამარცხებული, დაჩოქებული საქა-
რთველოს მიცვალებულნი?
ისევ ქარი.
ისევ გრიგალისებური მუსიკა.

და ტერენტი, შეშლილი ტერენტი, ირხევა, იკეცება, ლამის წელში გადატყდეს ქარიშხალში მოყოლილი კიპარისივით.

გეოტოხე სურათი

ტერენტი ისევ შეშლილია. ახლა მხოლოდ 35 წლის არის, მაგრამ თითქმის მობერებულა.

თავდახრილი, მწუხარე, შავოსანი ქართველები თითქმის ყურადღებას აღარ აქცევენ, თავიანთ საქმეებზე მიიჩქარიან. რა მოხდა?

რატომ გაუგულგრილდა ქვეყანა ასე პოეტს?

წითელი რუსეთისგან დამონებულ საქართველოს აღარ „ცხელა“ პოეზიისთვის.

ტერენტი-შეშლილი, ტანსაცმელ-ფეხსაცმელ შემოხეული პოეტი ხარხარით სცენის ხან ერთ კუთხეში გამოჩნდება, ხან მეორეში.

ადამიანები გაურბიან.

ჯიბიდან მიხაკს ამოიღებს.

უნდა აჩუქოს ხან ერთს, ხან მეორე გამვლელს.

არავინ ართმევს პოეტს გამოწვდილ მიხაკს.

ისევ გიჟის სიცილი, ისევ სასონარკვეთა.

„ო, დედამინავ, უფრო მაშინებ,

როცა ფიქრებით ზეცას მოვიარ,

წმინდაო ღმერთო! რად გამაჩინე,

მე ხომ სიცოცხლე არ მითხოვია“.

... და უეცრად გაქვავდება.

თითქოს რაღაც მოიფიქრაო, რათა ამ შემკრთალი ბრბოს ყურადღება მიიპყროს.

სამრეკლოზე ადის და რეკავს ზარებს.

რეკავს, რეკავს, რეკავს... ქანცგანყვეტამდე.

რეკვაზე თითქოს ნახირი შედგაო, ნელა გროვდებიან სამრეკლოსთან პოეტის ირგვლივ.

ნელა ირხევიან, მოძრაობენ ადამიანები.

თითქოსდა ისევ მოვიდა პოეზია მათთან, ისევ გაიგეს გრძნეული სიტყვის და გრძნეული კაცის ფასი.

ამ დროს ისევ მრისხანე ნაბიჯების ხმა.

შემოდინ კონუსისქუდიანი, წითელვარსკვლავიანი მილიციონერები.

ტერენტის შუაში ჩაიყენებენ და მიჰყავთ.

ბნელდება.

ფინალი:

ტერენტი გრანელი სანოლზე კი არა, თითქოს საფლავის ბორცვზე წევს.

ირწევა, ირხევა, ნამოიმართება, ხელებს მალლა ალაპყრობს.

ყველაფერში ეტყობა, რომ ამ ქვეყნისა აღარ არის. ფერიებივით შემოდინ წითელჯვაროსანი და ჯვარქუდოსანი მონყალების დები.

გამოსათხოვარი ცეკვა პოეტისა თავის მფარველებთან და თაყვანისმცემლებთან ერთად.

ტემში მატულობს ცეკვისა.

თანდათან ცხრება მუსიკა.

ტერენტი ნელ-ნელა იკეცება და ეცემა.

მონყალების დები თითქოსდა სურათის გადასაღებად დახრილანო პოეტთან. ერთი უკან უზის. ტერენტის თავი მის მხარს მიყრდნობია და მონყალების და მარჯვნივ მის შუბლს ეხება, თითქოს სიცხეს უზომავს.

სხვა „მედდებიც“ იქვე არიან.

ზოგს ხელი უჭირავს ტერენტისა, ზოგი მაჯაზე უსვამს ხელს. „სულთათანას“ ამ არაამქვეყნიურ რხევებს მაჟორული მუსიკა ენაცვლება.

ყველამ თავი უკანა კედლისკენ მიაბრუნა.

სულთმობრძავ პოეტს, თითქოსდა, ციდან ჩამოფრენილი, კედელზე ანგელოზებად გამოსახული მარო მაცაშვილი თავისთან უხმობს.

...სცენის სიღრმეში ჯვარზე გაკრული ქრისტე მოჩანს.

ტერენტი საფლავის ბორცვიდან წამოიმართა და მისკენ გარბის.

ძლივს მიაღწია. განგაშის მუსიკა... ცდილობს ჯვარცმიდან ჩამოხსნას ქრისტე. ამოაძრო ერთი ლურსმანი, მეორე... ქრისტეს ნაწამები სხეული ანგელოზებმა ძირს დაუშვეს. ტერენტი ჯვარს გაეკრა.

ფარდა

მარტი, 2005 წ.

წმინდა გიორგი